

*Prawa człowieka w pigułce.
15-minutowe ćwiczenia na lekcje*

KIEDY WŁADZA

PRZEKRACZA GRANICE –

PRAWA CZŁOWIEKA W PRAKTYCE

edukacja obywatelska

Niniejsza publikacja stanowi część serii wydanej w ramach projektu ***Szkoła moich praw***, obejmującej 10 materiałów edukacyjnych przeznaczonych dla szkół ponadpodstawowych.

Wszystkie materiały można pobrać ze strony: www.amnesty.org.pl/szkolamoichpraw.

AUTORKI I AUTORZY MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH

1. *Giganci cyfrowi i nowe technologie a prawa człowieka* (edukacja obywatelska), Dominika Sokołowska
2. *Kiedy władza przekracza granice – prawa człowieka w praktyce* (edukacja obywatelska), Justyna Kuzar-Dembele
3. *Kobiety, mężczyźni, ludzie – o wolności od stereotypów* (edukacja zdrowotna), Monika Darmofał-Karanowska
4. *Odkrycia geograficzne – z czyjej perspektywy* (historia), Alicja Kosińska
5. *Prawa seksualne i reprodukcyjne* (edukacja obywatelska), Katarzyna Salejko
6. *Wykluczenie społeczne na przykładzie osób LGBTI* (edukacja obywatelska), Dariusz Grzemny
7. *Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja* (edukacja obywatelska), Elżbieta Olczak
8. *Ludzie, miejsca, wybory – migracje międzynarodowe* (geografia), Elżbieta Olczak
9. *Zmiany klimatu a prawa człowieka* (geografia), Kalina Kabat
10. *Komunikacja niewykluczająca* (język polski), Mateusz Adamczyk

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Katarzyna Salejko

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA: Zuzanna Żółtowska

GRAFIKA: Joanna Luśnia

SKŁAD: Marzena Piłko

Copyright by Stowarzyszenie Amnesty International, Warszawa 2025

Materiał udostępniony na warunkach licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 –
Na tych samych warunkach: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Materiał powstał w ramach projektu *Szkoła moich praw* finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Publikacja prezentuje wyłącznie poglądy autorek i autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W całym tekście zastosowano język równościowy, nazywany też inkluzywnym. Jego celem jest podkreślenie obecności i włączenie perspektyw osób z grup marginalizowanych, a także tworzenie bardziej sprawiedliwych i włączających norm językowych, które odzwierciedlają różnorodność świata.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

KIEDY WŁADZA PRZEKRACZA GRANICE – PRAWA CZŁOWIEKA W PRAKTYCE

Ćwiczenia realizują element podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia przedmiotu:

EDUKACJA OBYWATELSKA

Dział IV. Demokracja i prawo

Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności. Uczeń:

7) identyfikuje podstawowe prawa człowieka i obywatela, wyjaśnia ich znaczenie w relacji obywatel–państwo; analizuje informacje i formułuje opinię w wybranej kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka;

8) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, potrafi zgłosić ich naruszenie oraz wykorzystać inne sposoby ochrony tych praw, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu.

Cele:

Dzięki udziałowi w ćwiczeniach osoby uczestniczące:

- poznają wybrane artykuły Powszechnej deklaracji praw człowieka;
- rozpoznają sposoby i przyczyny naruszania praw człowieka przez władzę;
- porównują argumenty za i przeciw karze śmierci;
- identyfikują rolę państwa w realizacji prawa do protestu;
- potrafią wyjaśnić, czym się różni neutralność instytucji od ograniczania praw człowieka;
- rozumieją, jakie konsekwencje może mieć wprowadzanie ustaw ograniczających prawa człowieka w imię bezpieczeństwa.

ĆWICZENIE 1. PARASOL PRAW CZŁOWIEKA – SKŁADA SIĘ Z DWÓCH CZĘŚCI, A I B

15 MINUT

Polecamy wykonać je na kolejnych lekcjach lub łącznie, jeśli do dyspozycji jest więcej czasu. Część B pogłębia zagadnienia z części A.

ĆWICZENIE 1A. POZNAJEMY PRAWA CZŁOWIEKA

Materiały:

- kartka z napisem „władza”;
- Powszechna deklaracja praw człowieka (wydrukowana dla każdej osoby lub wyświetlona na rzutniku, Załącznik 1.);
- polecenia dla grupy „władza” (Załącznik 2.).

Instrukcja:

1. Przedstaw klasie następującą sytuację. Po wybuchu pełnoskalowej wojny w Ukrainie Rosjanka Aleksandra Skoczilenko zamieniała w sklepie etykiety z cenami na karteczki z informacjami o rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Została skazana przez sąd na siedem lat więzienia za rozpowszechnianie fałszywych informacji o Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej. Podczas rozmowy o tej sprawie jeden z uczniów powiedział: „No ale skoro takie jest u nich prawo, to sąd musiał ją skazać.” Czy naprawdę wszystko zależy od tego, jakie prawo obowiązuje w danym kraju? Czy istnieje coś, co stoi **ponad** krajowymi przepisami?

2. Wysłuchaj odpowiedzi osób uczestniczących. Jeśli ktoś wspomni o istnieniu praw człowieka, podkreśl, że właśnie o nie chodzi i że prawo krajowe i działania władz muszą podlegać prawom człowieka. Prawa człowieka wskazują, jak władza powinna traktować ludzi. Następnie zaprosz osoby uczestniczące do ćwiczenia, które pomoże lepiej zrozumieć, jak działają te prawa.
3. Wybierzcie trzy osoby, które będą odgrywać rolę władzy. Wyjaśnij, że jest to władza państwowa, np. rząd, sąd, policja. Próbuja one wydawać polecenia, które przekazujesz im zapisane na kartce: „Oddaj telefon!”, „Nie możesz wyjechać z kraju!”, „Nie możesz czytać tej książki!”.
4. Pozostałe osoby są sobą. Dostają Powszechną deklarację praw człowieka (możesz wydrukować egzemplarz dla każdego albo wykorzystać rzutnik lub poprosić osoby uczestniczące o wyświetlenie dokumentu w telefonach).
5. Po każdym poleceniu osoby uczestniczące szukają praw, które ich chronią, korzystając z Powszechnej deklaracji praw człowieka. Przykładowo mówią: „Nie, nie oddamy wam telefonów, bo chroni nas artykuł...” (tutaj należy powołać się na konkretny artykuł Powszechnej deklaracji praw człowieka).
6. Zakończ ćwiczenie, mówiąc, że osoby będące w roli władzy już nią nie są. Poproś osoby, które były w tej roli, aby przedarły kartkę z napisem „władza”, którą były oznaczone. Warto pamiętać, że wszyscy jesteśmy nieustannie w roli obywateli_obywatelek w swoim życiu. Zwróć uwagę, że to bardzo ważne, by znać prawa człowieka. Jak inaczej będziemy wiedzieć, na co nie możemy się zgodzić lub kiedy mamy prawo się czegoś domagać?

ZAŁĄCZNIK 1. POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA:

https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf.

ZAŁĄCZNIK 2. POLECENIA DLA GRUPY „WŁADZA”

- „Oddaj telefon!”,
- „Nie możesz wyjechać z kraju!”,
- „Nie możesz czytać tej książki!”.

ĆWICZENIE 1B. POD PARASOLEM

Materiały:

- parasol;
- kartka z napisem „władza”;
- Powszechna deklaracja praw człowieka (wydrukowana dla każdej osoby lub wyświetlona na rzutniku, Załącznik 1.);
- kilka karteczek typu post-it;
- dwie kartki z poleceniami dla grupy „władza” (Załącznik 2.).

Instrukcja:

1. Powiedz osobom uczestniczącym, że miały już okazję poznać prawa człowieka i przekonać się, w jaki sposób nas chronią. Tym razem postaramy się zrozumieć, jak władza może próbować je ograniczać.
2. Wybierz trzy osoby jako „władzę” (np. stoją na podwyższeniu albo mają inny znak rozpoznawczy, taki jak kartka z napisem „władza”). Wyjaśnij, że są władzą państwową (np. rząd, sąd, policja).
3. Reszta klasy to „obywatele_obywatelki” – nie muszą sobie wyobrażać tej roli, są po prostu sobą. Dostają Powszechną deklarację praw człowieka (możesz wydrukować egzemplarz dla każdej osoby albo wykorzystać rzutnik lub poprosić osoby uczestniczące o wyświetlenie dokumentu w telefonach).
4. Chętna osoba trzyma parasol (jeśli masz prawdziwy – super, jeśli nie, narysuj go na dużej kartce albo symbolicznie trzymaj w dłoni kartkę z napisem „prawa człowieka”). Symbolizuje to chroniące nas prawa człowieka (zapora między władzą a nami).
5. „Obywatele_obywatelki” stają w grupie, a osoba z parasolem staje między nimi a „władzą”.
6. Wyjaśnij grupie „władza” jej rolę. Osoby te próbują wydawać polecenia, które ty podajesz im zapisane na kartce: „Nie możesz publicznie krytykować państwa – bo to osłabia morale w czasie wojny”, „Nie pozwalamy na demonstracje – bo mogą przerodzić się w zamieszki”, „Kamery w szkołach i na ulicach są potrzebne – żeby zwiększyć porządek i bezpieczeństwo”.

7. Po każdym poleceniu „obywatele_obywatelki” zastanawiają się, czy powinni je spełnić, korzystając z Powszechnej deklaracji praw człowieka, która określa prawa przysługujące nam w relacji z władzą.
8. Osoba z parasolem pośredniczy między władzą i obywatelami_obywatelkami. Odpowiada władzy w imieniu pozostałych osób: „Tak, zrobią to” albo „Chronią ich prawa człowieka, nie muszą tego robić”.
9. „Obywatele_obywatelki” mają decydować: jeśli się zgodzą na polecenie władzy, osoba z parasolem przykleja karteczkę post-it na parasol, co symbolizuje „dziurę” w parasolu.
10. Zakończ ćwiczenie, mówiąc, że osoby będące w roli władzy już nią nie są. Poproś te osoby o przedarcie kartek z napisem „władza”, którymi były oznaczone. Warto pamiętać, że wszyscy jesteśmy nieustannie w roli obywateli_obywatelek w swoim życiu.

Może w parasolu są dziury, a może nie. Zapytaj osoby uczestniczące: czy władza sama z siebie będzie ograniczać swoje możliwości, czy raczej skorzysta z okazji do ich poszerzania? Czy dziury w parasolu nie są furtką do dalszych nadużyć? Prawdopodobnie zawsze znajdzie się jakiś powód, żeby ograniczyć nasze prawa i zwiększyć kontrolę władzy. Ograniczenia praw człowieka nigdy nie pojawiają się bez powodu, tylko są uzasadniane „wyższym dobrem” (bezpieczeństwo, moralność, porządek publiczny). Od nas zależy, na ile pozwolimy – prawa człowieka są po to, żeby nas chronić.

Przykład: Ponad 7 tys. wolontariuszy Amnesty International z całego świata pomogło wskazać 15 tys. kamer w Nowym Jorku, które mogły być wykorzystywane przez nowojorską policję do śledzenia ludzi za pomocą oprogramowania do rozpoznawania twarzy. Dzięki temu działacze mogli skuteczniej naciskać na władze miasta, by ograniczyła ona stosowanie tej technologii. Przełożyło się to na większą przejrzystość działań policji i pierwsze kroki w stronę regulacji nadzoru. A wszystko dzięki zwykłym osobom, które sprzeciwiły się łamaniu prawa człowieka do prywatności.

ZAŁĄCZNIK 1. POWSZECHNA DEKLARACJA PRAW CZŁOWIEKA:

https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf.

ZAŁĄCZNIK 2. POLECENIA DLA GRUPY „WŁADZA”

- „Nie możesz publicznie krytykować państwa – bo to osłabia morale w czasie wojny”.
- „Nie pozwalamy na demonstracje – bo mogą przerodzić się w zamieszki”.
- „Kamery w szkołach i na ulicach są potrzebne – żeby zwiększyć porządek i bezpieczeństwo”.

ĆWICZENIE 2. KARA ŚMIERCI

15 MINUT

Materiały:

- trzy kartki z opisem sytuacji (każda sytuacja na osobnej kartce – Załącznik 1.).

Instrukcja:

1. Podziel klasę na dwie grupy. Losowo przydziel każdej grupie rolę:
Grupa A – przedstawia argumenty za karą śmierci.
Grupa B – przedstawia argumenty przeciwko karze śmierci.
 Czas na dyskusję w grupach to 7 minut.
 Zasada: każda osoba mówi tylko raz – dzięki temu wszyscy mają szansę się wypowiedzieć, a pojedyncze osoby nie zdominują rozmowy.
 Jeśli grupy są liczne, podziel każdą na dwie mniejsze (wtedy będą dwie grupy A i dwie grupy B).
2. Podsumuj argumenty, które padną w dyskusji – zarówno za, jak i przeciwko karze śmierci. Wyjaśnij, że zwykle oceniając sprawiedliwość tej kary, ludzie biorą pod uwagę szkodliwość popełnionego czynu oraz to, na ile jesteśmy pewni, że ktoś go popełnił. Ale kto decyduje o wykonaniu kary śmierci? Przyjrzyjmy się temu.
3. Podziel osoby uczestniczące na trzy grupy i rozdaj każdej kartkę z pytaniami-sytuacjami (losowo), po jednej dla każdej grupy.

- Wyobraź sobie, że zmienia się rząd i sądy tracą niezależność. Co się może wydarzyć w kwestii kary śmierci?
- Wyobraź sobie, że kara została wykonana, a potem pojawia się dowód, że sędzia wziął łapówkę. Co to oznacza?
- Wyobraź sobie, że władza uznaje opozycję za wrogów państwa i zaczyna sądzić jej przedstawicieli_ przedstawicielki w procesach pokazowych. Jak może zostać użyta kara śmierci?

Zadanie grup: przez 3 minuty wypisują w punktach konsekwencje danej sytuacji.

4. Każda grupa krótko prezentuje wypisane konsekwencje.
5. Zostaw osoby z refleksją, po tym jak wyświetlisz/napiszesz na tablicy:
 - „Czy państwo powinno mieć prawo zabijać?”;
 - „Czy kara śmierci daje nam więcej bezpieczeństwa, czy więcej ryzyka?”.

ZAŁĄCZNIK 1. OPISY SYTUACJI

- Wyobraź sobie, że zmienia się rząd i sądy tracą niezależność. Co się może wydarzyć w kwestii kary śmierci?
- Wyobraź sobie, że kara została wykonana, a potem pojawia się dowód, że sędzia wziął łapówkę. Co to oznacza?
- Wyobraź sobie, że władza uznaje opozycję za wrogów państwa i zaczyna sądzić jej przedstawicieli_ przedstawicielki w procesach pokazowych. Jak może zostać użyta kara śmierci?

ĆWICZENIE 3. ROLA PAŃSTWA

15 MINUT

Materiały:

- wydrukowane trzy kartki z poleceniami dla trzech grup (Załącznik 1.);
- materiał pomocniczy dla osoby prowadzącej (Załącznik 2.).

Instrukcja:

1. Na początku wyjaśnij: prawa człowieka wskazują, jak władza (np. rząd, sądy, policja) powinna traktować każdego i każdą z nas. Działają jak tarcza – chronią nas przed ograniczaniem naszej wolności i naszych praw. Ale państwo nie tylko nie może nam tych praw zabierać – musi też pomagać nam z nich korzystać.
2. Powiedz osobom uczestniczącym, że spróbujecie teraz zrozumieć, jak działają prawa człowieka na przykładzie jednego z nich (napisz je na tablicy/arkuszu papieru):

Artykuł 20 „1. Każdy człowiek ma prawo do wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania”.

3. Powiedz osobom uczestniczącym, że państwo ma trzy obowiązki wobec naszych praw: ma je szanować, chronić i realizować. Teraz spróbujecie znaleźć przykłady, co to oznacza w praktyce. Podziel uczestników i uczestniczki na trzy grupy, rozdaj każdej grupie kartkę z poleceniem i daj im 10 minut na pracę.
4. Każda grupa zastanawia się, jaka jest rola państwa, zgodnie z poleceniem, jakie otrzymała. Możesz dodatkowo wyjaśnić, że to, iż „Każdy człowiek ma prawo do wolności pokojowego zgromadzania się i zrzeszania”, oznacza innymi słowy, że możemy **zorganizować/pójść na pokojowy (czyli bez przemocy czy mowy nienawiści) protest**.
5. Każda grupa prezentuje swoje pomysły.

Podkreśl, że wolność zgromadzeń to jedno z podstawowych praw człowieka, które pozwala ludziom wspólnie wyrażać poglądy, domagać się zmian i pociągać władze do odpowiedzialności. Jest jednym z głównych narzędzi walki o prawa człowieka!

ZAŁĄCZNIK 1. POLECENIA DLA TRZECH GRUP

- Grupa 1: **szanować** (nie przeszkadzać w korzystaniu z prawa). Czyli czego władza nie może robić? Podajcie jak najwięcej przykładów; weźcie pod uwagę, że pokojowe protesty mogą być bardzo różne (również przeciwko władzy).
- Grupa 2: **chronić** (zapewniać ochronę przed łamaniem tego prawa przez innych oraz reagować, kiedy zostanie złamane). W jaki sposób władza chroni to prawo? Podajcie jak najwięcej przykładów.
- Grupa 3: **realizować** (aktywnie wspierać i umożliwiać korzystanie z tego prawa). Jak władza ułatwia korzystanie z tego prawa? Podajcie jak najwięcej przykładów.

ZAŁĄCZNIK 2. MATERIAŁ POMOCNICZY DLA OSOBY PROWADZĄCEJ

Podczas pracy w grupach możesz nakierować osoby uczestniczące na następujące przykłady.

1. Szanować (nie przeszkadzać)

- Nie rozgania pokojowych demonstracji.
- Nie wprowadza zakazu spotkań tylko dlatego, że nie podobają się władzy.
- Nie ściga i nie karze za uczestnictwo w zgromadzeniach.
- Pozwala zakładać stowarzyszenia i organizacje.

2. Chronić (zapewniać bezpieczeństwo)

- Policja ochrania marsze, żeby nikt nie został zaatakowany.
- Zabezpiecza miejsce zgromadzenia (np. zamyka ruch uliczny, ustawia barierki).
- Reaguje, gdy ktoś próbuje zaatakować demonstrantów.
- Chroni prawo mniejszości do zgromadzeń, nawet jeśli są niepopularne.

3. Realizować (aktywnie wspierać i umożliwiać korzystanie)

- Ułatwia procedury zgłaszania zgromadzeń (np. przez internet, jasno i prosto).
- Udostępnia przestrzeń publiczną na spotkania (np. salę w szkole, park, rynek).
- Edukuje o prawach człowieka i obywatela.
- Finansuje programy wspierające stowarzyszenia i inicjatywy obywatelskie.

Materiały:

- Jeśli osoby uczestniczące mają dostęp do telefonów z internetem – wykorzystajcie to podczas tego ćwiczenia. Jeśli nie – wydrukuj lub zaprezentuj w widocznym miejscu art. 18 Powszechnej deklaracji praw człowieka:

Artykuł 18 „Każdy człowiek ma prawo do wolności myśli, sumienia i religii; prawo to obejmuje swobodę zmiany swej religii lub przekonań oraz swobodę manifestowania swej religii lub przekonań, indywidualnie bądź wspólnie z innymi ludźmi, publicznie lub prywatnie, poprzez nauczanie, wyznawanie, uprawianie kultu i praktyk religijnych”.

- Wydrukowane lub wyświetlone na rzutniku pytania dla grup (Załącznik 1.).

Instrukcja

1. Powiedz osobom uczestniczącym, że zajmiecie się konkretnym prawem człowieka, a mianowicie artykułem 18 Powszechnej deklaracji praw człowieka.

2. Opisz sytuację, nad którą będziecie pracować:

w szkole średniej wprowadzono nowy regulamin. Zapisano w nim, że uczniowie_uczennice nie mogą nosić żadnych symboli religijnych – ani wisiorów, ani nakryć głowy związanych z wiarą. Dyrekcja tłumaczy to chęcią zachowania neutralności szkoły.

3. Podziel osoby uczestniczące na kilka mniejszych grup i rozdaj każdej pytania do dyskusji (Załącznik 1.). Daj im 10 minut na dyskusję.

Warto zachęcić uczestników i uczestniczki do tego, by samodzielnie wyszukali artykuł 18 w swoich telefonach. Algorytmy ukażą osobie wyszukującej ten zapis oraz różne inne odniesienia do praw człowieka, a także w przyszłości będą częściej sugerować jej takie treści.

4. Na końcu grupy krótko dzielą się najważniejszymi wnioskami z dyskusji.

Ważne, aby wybrzmiało, że neutralność szkoły nie musi oznaczać zakazu wyrażania wiary. Wolność religii to podstawowe prawo człowieka, a szkoła powinna być miejscem, gdzie różnorodność jest szanowana i każdy czuje się akceptowany.

ZAŁĄCZNIK 1. WYDRUKOWANE LUB WYŚWIELONE NA RZUTNIKU PYTANIA DLA GRUP

- Czy taki zakaz jest zgodny z artykułem 18 Deklaracji? Dlaczego tak lub dlaczego nie?
- Jaką decyzję powinna podjąć władza (np. kuratorium, ministerstwo), żeby przestrzegać prawa?
- Jak można pogodzić neutralność szkoły z wolnością wyznawania religii przez uczniów_uczennice?

Materiały:

- tabela wydrukowana dla każdej grupy albo wyświetlona na rzutniku (Załącznik 1.);
- pytania do refleksji wydrukowane dla wszystkich grup lub wyświetlone na rzutniku (Załącznik 2.).

Instrukcja:

1. Wprowadź osoby uczestniczące w przykładową sytuację.

Po zamachach terrorystycznych w pewnym kraju wprowadzono ustawę antyterrorystyczną: służby dostały prawo podsłuchiwania wszystkich rozmów telefonicznych i monitorowania internetu bez zgody sądu. Mogły zatrzymywać ludzi na 14 dni bez postawienia zarzutów, jeśli istniało podejrzenie powiązań z terroryzmem.

2. Podziel osoby uczestniczące w pary, aby przez 3 minuty wspólnie zastanowiły się nad opisaną sytuacją i tym, czy zgadzają się ze stwierdzeniem:

„społeczeństwo jest bezpieczniejsze, jeśli zostaną podjęte daleko idące środki zwalczające terroryzm, jak w tym przypadku”.

Po dyskusjach (bez dzielenia się wnioskami na form) zaprezentuj na rzutniku, które konkretnie artykuły Powszechnej deklaracji praw człowieka zostały naruszone przy wprowadzeniu nowej ustawy (możesz też je wydrukować i rozdać, Załącznik 1.). Wyjaśnij, że prawa człowieka zostały stworzone po to, by ograniczać władzę i chronić każdą osobę przed nadużyciami z jej strony. Nawet jeśli nowe rozporządzenie wydaje się uzasadnione troską o bezpieczeństwo, może naruszać podstawowe prawa i wolności ludzi. Warto zauważyć, że w opisaney sytuacji nowe przepisy dotyczą nie tylko podejrzanych, ale i wszystkich pozostałych osób – w takiej sytuacji rozmowy nas wszystkich mogłyby być podsłuchiwane, a dane kontrolowane. Każda osoba mogłaby się stać podejrzana.

3. Poproś młodzież, by w tych samych grupach zastanowiła się przez 6 minut:

w jakich sytuacjach władza mogłaby korzystać z tej ustawy – czy tylko przy realnym zagrożeniu terroryzmem, czy także w innych okolicznościach? Kto mógłby stać się jej celem oprócz terrorystów?

4. Po dyskusjach uczestnicy i uczestniczki krótko dzielą się pomysłami na forum. Podsumuj: kiedy akceptujemy łamanie praw człowieka, bo wydaje nam się, że ograniczenie dotyczy „innych”, w końcu i tak może to dotknąć każdego i każdą z nas.

W opisaney sytuacji nowe prawo może być wykorzystywane także do podsłuchiwania dziennikarzy_ dziennikarek, działaczy_działaczek społecznych, a nawet zwykłych ludzi, którzy krytykowali władzę itp.

ZAŁĄCZNIK 1. TABELA NARUSZEŃ PRAW CZŁOWIEKA PRZEZ WPROWADZONĄ USTAWĘ ANTYTERRORYSTYCZNĄ

Artykuł	Treść artykułu (skrótowa)	Jak artykuł został naruszony w ustawie?
Art. 3	Prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego	Ludzi zatrzymuje się na 14 dni bez zarzutów – zagrożenie wolności i bezpieczeństwa jednostki
Art. 9	Zakaz arbitralnego aresztowania, zatrzymania i wygnania	Aresztowania za podejrzenie, bez decyzji sądu
Art. 10	Prawo do rzetelnego i jawnego procesu przed niezawisłym sądem	Brak kontroli sądu nad zatrzymaniami, brak możliwości obrony
Art. 11	Domniemanie niewinności do czasu udowodnienia winy	Traktowanie osób jak winnych tylko na podstawie podejrzeń
Art. 12	Ochrona życia prywatnego, rodzinnego i tajemnicy korespondencji	Podśluchiwanie wszystkich rozmów telefonicznych i monitorowanie internetu bez zgody sądu

ZAŁĄCZNIK 2. PYTANIA DO REFLEKSJI

„Społeczeństwo jest bezpieczniejsze, jeśli zostaną podjęte daleko idące środki zwalczające terroryzm, jak w tym przypadku”.

W jakich sytuacjach władza mogłaby korzystać z tej ustawy – czy tylko przy realnym zagrożeniu terroryzmem, czy także w innych okolicznościach? Kto mógłby stać się jej celem oprócz terrorystów?

